

۲۰ کانون اول ۱۹۲۳

ماب ۹۰

در دنجی جلد

کیکی محبو

نورک او ماغناک ناسر افکار مر

بو پومیه ، یا خود سیک بلا واسطه تأدیسی
شکی بر کونک سیک ، ضروری سی و فضلہ
سی صورتندہ تقسیمه مانع اولو بور . تأدیہ
ابدلش اعتبار ایدی بور .

بو صورتہ حصولہ کان شکل تحویل بو بورک
بر ایمی حائر د . سی قوتک بدلی ، سیک
بدلی عد اولونو بور ، قوتک اجری ، بو قوتک
اضولہ سیک اجری بریہ پیور . بو ظاہری شکل
سرمایہ ایلہ عله آرا سندنہ حقیقی مناسباتی کبزیور
سرمایہ داره و عملہ یثا بوتون حقوق مفوملر
بورادن صادر اولو بور . سرمایہ دار طرز استحسانک
بوتون بالائریک ، بوتون احرا ارانہ خیالاتک
منبئی بورادہ در .

مارقس بوندن سوکره ، بومیه نک انواعی
تدقیق ایدیور . بو پومیہ زمان ایلہ و کوتوری
اولورق ایی قسہ آبیور .

نجم الدین صادقه

لسانیات

عوام تورکجه سی

اک مترق واک منور ولایتلر مدن اولان
اسی آیدن ولایتی داخندنه و شیدینی سارو خان
ولایتندہ « تپورچی » یا خود « دیری » نامیلہ
بر قصبہ وارد . عدلیہ وکالتی بر قصبہ دہ ، عدالتک
توزینی وظیفه سی جیل یک نامندہ بر ذاتہ تودیع
اقتشد . آشایندہ درج اولنان بر استدعا سندن
آکلاشیله جی وچه ، تحصیل کودمش اولان
بوزات ، تورک بر شهر دہ ، تورک بر حکمده ،
تورکیانک دسی لانی اولان تورکجه ایی آکلامیور
و و بر دبی قرارلرده خطا یایماقی ایچون ، تورک
اولان مدعی و مدعی علیہ لک اقداملری آقلامق
ایچون تورک ترجمانلر مراجعت ایدیور واک
سوکره بوجارده ، یقی ترجمانلر مراجعت چارہ سی ،
کندی وجداتی تطہین ایتدیکندن ، باشقہ بریرہ
نقل اولنسی مقامات کلامدن ، رجا ایدیور .
۱۳ ایلول ۱۳۳۹ (۱۹۲۳) نارنجلی « مشترک
غزہ » [۱] غزہ سندنہ کودیکر بواستدای عینا
بورایہ نقل ایدیور :

اقدام

ذات کالات سہات کرمانہ لرہ عیان و احوال
علیہ واقف اولیان ذوات کرمانہ نہان اولدینی
اوزرہ ، بورادہ مدعی وکلی بو قدر . استحباب دعاوی ایسہ
استصاف ایدیله یکه درجہ چوقدر . علی الخصوص
سکنتہ قضاتک تکلم ایشکاری لهجہ مخصوصده
[۱] ایلول ۱۳۳۹ (۱۹۲۳) ده استنباطولہ چقان
سکزی بوی غزہ قلم مرتبیلر « غزہ » اعلان ایتدیکندن ،
بو غزہ لک مناسباتی ، صیاح ایشام چیلدی اوزرہ « مشترک
غزہ » نامیلہ بر غزہ نشر ایشلرد .

غیر ممر وندر . نایدہ و ناشیدہ اولان شیوہ علی بہ
و قوف لاجرم مساعی متوالیہ بو موقوفہ .
حیفاکہ اصحاب مصالحک قسم اعظمی دعوا .
لری ایضاح و انہادنم وارانہ اولنان شیودک
قسم کلیسی افادہ سرامدن عاجزدر ، حسب العجز ،
اقام ایدیله من دعاویک انہای ایسہ کاستندن
زیادہ کرامتہ وابستہ ایدیو اسر بارزدت .

شیوہ لسان علی بہ و قوف اولدینی جملہ
عکسہ مابین لریک ترجمانی معرفتیلہ اجرای عاکمہ
ایدلکده ، توضیح و تفہیم اولنہ میان دعاوائک
تدقیقندہ کی عسرت عظیمہ ، مدعاسی اقامہ مقتدر
مدعیلر فتندن و یاولکلا دعاوی چاپندن اقامہ اولنان
قرق دعاوائک رؤیتندہ کی صعوبت صبیحہ قائق
اولدینی بوزندہ بالتجربہ تبیین ایش اولسی حبیبیلہ ،
ایضای وظیفہ دہ دوجار اولدین مشکلات مبرودہ
مطلوب اولان سرعت و سلامت معاملہ و عاکمہ
باطلیع سکنتہ دار ایتکده اولسنہ و احوال
مرومہ نک دوام و بقای ایسہ غیر جائز بولنسنہ
نساء ، پالسنہ و اسرچسنہ واقف اولدین تراکیا
فصلالندن برینہ تحویل مأمورن و ولایات
متجاورہ مرا کزندن بزدہ مناسب برندنہ
استدعا مقتضای مصالحت اولدیندن ، بورادہ
پوشوہ علی بہ واقف بر ذاتک تعین و اعزای
درجہ وجودیہ بولندینک عدلیہ وکالت جلیلہ سنہ
عرض و اشماری خصوصندہ دلائق و بدل عتابلہ
اپراز عداوت و نیالت بیورلسی عدل و کمال قانور
نیورلرندن مأمول و ممتنادر اقدام .

دمیری قاضی حاکمی

جیل

بواستدعاک ، تورک لسانی اکتشاف ناریچندہ
غایت مهم بروقیہ تشکیل ایدیجی شہ سزایکن ،
جیل بک تصویر ایدیکی بو غریب حالک اسباب
علیہ سی تحری ایتکده قائمہ دلی خالی دکدر ،
دمیری حاکمک آکلاہ مدینی تورکجه نک ،
کلملری دکل بلکہ اولکلملری تشکیل ایدن
جیارک تصوت نقطہ نظرندن اولان تلفظلری ،
یا خود تلفظ بوزندن بعض جملاری تشکیل ایدن
حرظرک و بعضا جیارک بیله قدیم و تأخیرندن
حصولہ کان غریب حالر .

کلملرک تلفظی تحریف و بوکی غریب حالر
تولید ایدن عوامل ، واقو بو بیلرلری اولیان ،
و بو بوزدن صحیح بر تلفظ اکتساب ایدمین
غریولرک ایشدالی حالری ، فکری دائرولریک
طارلی و تکامل احتیاجک حسک اکیسکلیدر .
افادہ سرام ایچون قولاندق لری کلملرک تجوی
(۱۰۰۰) ، و ارمایان و قیادہ لسان مفومندن
و غرامہ لک موجودیتندن خبردار اولیان بو غریولر ،
کلملری غیر ارادی بر صورتہ آغز لارندن بیقارلر .
زیرا ، طبیعتدہ حرکات و سکنتات صوبہ ، تعبیر
دیگر ایلہ ، تلفظک تبدیلی کینی غیر ارادی

و آئیدر . بوغیر ارادی و آئی حال مقتدہ ایی
مثال کتیرلم .

برنجی مثال — مصدره ، تلفظ ائانسنده
(ق) حرفی دوشیر . اوقہ برینہ اوآ دیرلر .
قاهرده ایکن ، برکون برغزہ یی ایلہ فرانسیزجہ
کوروشیور ایدم . عاودہ ائانسنده غزہ یی بکا
Mais Monsieur, c'est un journal otien
otidien غلطیہ فرانسجه دہ
بوی دیکم اولان « quotidien » دیکم ایتندی و مصر
عربی سندنہ اولدینی کی ، « q » حرفی دوشوغندن ،
میخانی و غیر ارادی بر صورتدہ ، تلفظدن اسقاط
ایتندی .

ایکینی مثال — تورکیادہ بولنان موسولرک
قاریشیق اسبابولجی تقریباً ۶۰۰۰ کلمیلہ بالغ
اولوب بولندن تقریباً ۲۵۰۰ ی تورکیه یا خود
تورکجه دن تحریفاً آتآن کلملر د . بعض تورکیه
مصدرلک مادہ اصل لریک نہایتہ ، اسبابولجده
ادات مصدر اولان بیار « iat » لاحقہ سی علاوہ
ایشتکہ ، بر قاریشیق اسبابولجہ صدوری اولور .

مثلا : قور تارقم دن قور تار یار
شاید مادہ اصلہ نک سوک حرفی ساکن
(ی) یا خود (آ) ایسہ ، آهنگ ایچون ، بیار
لاحقہ سندن اول فضلہ اولورق (د) کایر . مثلا :

سویقم دن صودی یار
قو اولاقم دن قو اولادیار
بو (د) حرفی دوشوغندن ، میخانی و غیر
ارادی بر صورتدہ تلفظ اولور .

بوایی مثالی ذکر ایتکدن مقصد ، بولندہ
تبیئت ایدیلان مشاهد لریک طبیعی حاللری ، یقی
تصوت و تلفظک غیر ارادی بر صورتدہ اجرای تأثیر
ایتدیکنی کسرتمک ایچوندر .

۱ — سنہ سیک لفظه بو غری ، اسکی آیدن
ولایتک هام قسم اعظمی کردک . غریب غریب
تورکیه کلملر ایشتک . بونلر میانده ، غریب لری
جهتیلہ کزادہ نظر دقتنری جالب ایدنلر آیتدہ کیلردن :
۱ — غرامہ دائر سندنہ بیلدیکنر یز ،
ایدز ، یایارز ، ایستز ، ایستیز . ایدہ جکز ،
باقلر برینہ یزک ، ایدرک ، یایارک ، ایسترک ،
ایستزک (باقانی)

۲ — غرامہ دائر سندنہ بیلدیکنر
کتیور بومیسک « برینہ کیدیورک (صاغرک)
۳ — غرامہ دائر سندنہ بیلدیکنر « بیادیورم »
برینہ « بیادیوم »

بو اوج حالی تدقیق ایدلم :
۱ — غرامہ قواعدینہ کورده بیایلان وجم
متکلم صیغہ سندنہ بولنان یقی شکمت ایک آتسک
صوکنده (ز) و نیدجینسک صوکنده (لم) اولدینی
خالده . بعض برلرک عوام تورکجه سندنہ ، یقی
کله ک صوکنده خفیف ایچون (ک) و ثقیل ایچون
(ق) یقی بر حککی حرف وارد . ماضیتک جم
متکلم صیغہ ستنک صوکی ، غرامہ تورکجه سندنہ ،

عوام تورکجه سنده اولسون ، پردر . غرامه رک موجودیتدن خبردار اولیان عوام ، غیر اودای و میخانی بر سرورنده فمارک زامانلرک جمع منکام صبه لرنک سوکاربنه فرقه وارمادن (ک) یاخود (ق) وضع ایدرک ، بکر کیدر .

۲ — « کیتیبورمیسک » کله سی نصل « کیدیمیک » اولور ؟ ساکن (ت) دن سوکره کان بر صانه (ت) (د) ایدمیلرکنه کوره ، « کیتیبورمیسک » ، « کیدیمورمیسک » اولور ، تصویه (ره، م) شیه صوات اولدقندن ، « آکینه » عملیسی یوزندن (ر) دوشر وله « کیدیمورمیسک » اولور . بعض عوام تلفظی ، مفرد مخاطبه کی (س) حرفی طایفه یندن [۱] کله کیدیمورمک اولور . کله تک بوسوک شکندک سوک ایی حرکت قرب غر جلی متهله (م) دوشر وله کیدیموک شکندک تلفظ ایدیلر . بولکله تک تبدیلی حقنده پروردکن مطالعات ، « اعلال » مطالعایدیر . ذاتاً «اعلال» تصوتک اقسامنددر . ۳ — « بیلدورم » کله سی « بیلومام » اولور . معدرک ماده «اسمیه سنک نهایت» منی ادانی اولان (م) کلا ومله غرامه در ائرسنده ، منی صیفه رک یا یلدهنی معلومدر . « بیلومام » شکندک منی ایسه ، منی علاقی اولان (م) ک متب اولان « بیلور » دن سوکره وضع ایله « بیلورم » و « آکینه » طولا یسیله (ر) دوشد بکندن ، « بیلوم » و تلفظه « بیلومام » اولور .

برخی خالده ، جمع منکام صیفه رک سوک حرفلرک (ک) یاخود (ق) اولدهنی و اکینه خالده ، مفرد مخاطبه (س) قولالدهنی استدلال اولنور . اوچنی حال ایسه ، غیر اودای و میخانی بر سرورنده حصوله کان بر تقدیم و تأخیر مسئله سی کی قبول اولنه بیلیر .

بالاده کی بواج حال ، اوج « مشاهده » تشکیل ایدر . بومشاهده رک اسبابی آرامنه کیریشک قولای ذکادر ، چونک تشکیل تدقیق عواملندن محروم .

تدقیق عواملی نهدر و ناسل استحصال ایدیلر ؟ اول اسریده باشلوج تدقیق عواملی سایلر :

۱ — حقنده تدقیقات ییلدهنی آرزو اولان اساتک یاخود لهجه تک فوتوشولدهنی منطقه جغرافیایه سنک .

۲ — مذکور منطقه داخلده محلی لسان ولهجه دن غیری ، بشقه لسانلرله منکام لسی وکی افوامک لسانلرک و یاخود لسان اتقاضنک ،

۳ — بوجغرافی منطقه نی احاطه ایدن لغتوغرافی و اساقی حدودک تهیت و تقریری لازمدر . بومعلومه ، تدقیق ایدیلرک اساتک منقالبه یکیردنی صفاتی ، السنه زمره لرده کی وضیئیه مناسباتی ، لسانلرک مقایسه سی و ادانیات معلوماتی

[۱] یابورسک ، یابورسک برته یابورک یا یلغله .

علاوه اولنور ایسه ، کوزل تدقیق لر یایلیر . بوی ایضاح ایدم : بوقارده اوج مثال کتیرمکه اوج «مشاهده» قید ایتدک . فقط بواج مثالا محاربی یعنی جغرافی منطقه لر ی و منطقه لر ایچنده محدودی خارجنده بولانلرک لهجه لر ی ، قدان معلوملندن ناشی تهیت ائنگ اقتدارنده ولندیمزدن ، اساسی تدقیقات ییابور .

شدی بوعوامک صورت استحصالی بیان ایدم :

لسانی تدقیقات اک صاغلار ی ، محارنده یایلاندر . فقط بوندیقاقی محارنده ، یاخه یه قدر ، بواوی قوه دن فله یقارمه یلک اولانلر ، مکتب معلملری و تورک اوجاقلردر . عرقان ملیزک پیشدارزی اولان بواوی غروب ، بولندقلری پرلده بالاده کی اوج شرط ائرسنده ، ایشیده یکنه غریب کله لر ی و چله لر ی « بی مجموعه » به ییلدر لر ایسه واسع بر مقیاسده برمازمه احضار ایدلش اولور . معطیات علیه ، بواوی غروب سی وغیرتلی اکال و انعام ایتمک چالشیلر ایدر و مطلوب حاصل اولور .

دارالفنون معلملر دن

آرام غلانی

محرر قیدلر

آنادولوده « خلق تور کولری »

آنادولو کنجکلنک حیاتی پک مختلف منظرلر ، صفحه لر عرض ایدر . چوق تمیز و بوسک ، جواغدر برقله مالک اولان بو زمره ، عشق بولنک بر جوق دیکنلی ساحه لر ی ذولاشرق کولکی قاناتیر . باخاصه روحنده طاشیدن ی بر جوق صاف حسارله برابر بوروین عشقک جاذب دالغله لر ی اونی برخی قانی ماجرالرک ، کوکل وردیکی بر دایرک وصال ایچون جان وقان بهاسنه مال اولان سرگذشتلرک المی ساحه لر نه سوروکلر ، هر شیده اولدهنی کی جوشغون بر مردلکله حرکت ایدن آنادولو دلیقانیلیسی ، بوبولدهده صاف و بوسک بر تهیجه یور وهرک اوموملار تهکلره کیرد ، خاصه سوکسنک یولنه باشی قوبدینی یارنک اوغرنده جان و برک ، اونک عشقی بوتون قاصیر غار ی ، دوشانلری یکرک لدی لایحای قاتیله اودمک بوشرف و ناموس بورجیدر .

اسکی آنادولو حیاتی تدقیق ایدیلر سه کورولورک هر شهرده قیاقلار ی ، چسار تریله

شهرت آلمش دلیقانیلر واردر ، بولدیقانیلر او شهرک ماجرای قهرمانلریدر ؛ بویوک کوچک هرکس اونلر حرمت و اطاعت ایدر ؛ فقط بوکا مقابر اوقهرمانلرده بو حرمتی قوتله حصص ایدرک هرکسه قارش دایما متواضع و ناموسکار برکوزله باقارلر ؛ بوبوصورتله کنندیلرینه اضافه ایدیلن « بابا بیکیک ، قبادانی » عنوانلری بحق احراز ایدر لره خلقت بونلر قارش صمیمی بر میلی واردر . ایشته بومیل نتیجه سیدرک آنادولو خلقیاینده ، تور کولر نه بولرک حیات و خاطره لرینه ، متقربنه طائده برن ایزله تصادف ایدیلیر . بونلر یاقیلان تور کولر ، و یاخود متقیله لر ی بوقاریده سولیدیکم عشق مجادله لرینک نتایج حاصله سندن ، تأثیر اندن تشکی ایدر ؛ و خلق بونلری بوصورتله ادبیاتنده ، نقلیاتنده ، فقره لر نه جانلی مدلوللرله تحکیه ایدرک صساقلارک بزم شیمیدی یازمچمنز تور کوده بوقیلدن بر سر گذشت و ماجراک آجی خاطره لر ی نقل ایتمکدر :

برآل [۱] ایله قولاردن طوبدیلر

یازمام [۲] ایله بوغازمدن صیدیلر

برقجه یولنه بکا قیدیلر

اورومدن شاماد [۱۱] اوم وار نیم

دولته یتهجک مالم وار نیم

أولرک اوی لیک بووای

پیشله ندی یته سوا اووای

نیتدم [۲] سکا آله ندن بولای

تولایدی ، تولایدی [۳] صباح اولادی

جامادام [۴] دوشانلر قلایدی

حاجی حسن یچامک ده میری [۵]

مفتیسادن چیتدی بونک امیری [۶]

نیتدم سکا بهی موسوق کاووری

اورومدن شاماد اوم وار نیم

دولته یتهجک مالم وار نیم

[۱] آل ، حبله ، خدعه ، دوزاق ، اغقال
[۲] یازما ، دلیقانیلرک قسری کساننه ماروقری
زنکلی برنوع تولدندر .

[۱۱] شاماد ؛ شامه قدر
[۲] نیتدم ؛ نه اشدم
[۳] تولایدی ؛ نه تولایدی
[۴] جامادام ؛ چیکن آلتنه بیینلر ایی طرفه کی

کوسوی ایپک شریه ایله ایشله معنی قوسمز چرخا ویا
قش پلک

[۵] بومشاهده یچاق دمیرنک ایپلکنه اشارت
ایدیلورک اکسید باخاصه آنادولوده خوراده لی عالمر نه
برابر طاشینلان کیکل حایلر ، آق قوس سالیبر ناموعدن
یچاقلر واروی وقتیه مذکور یچاقلرک بوراده اسی کن
« حاج حسن » نامندمی اوسته ک ویا « ادرمید ک
معمولانندن اولانلری مشهور ایدی .
[۶] امیری ؛ امیری